

PROČ A JAK NASTAVIT PRAVIDLA PRO SKUPINU

- **základní „proč“**

Základním podmínkou pro práci v seminářích, dílnách nebo ve třídě s dětmi je vytvořit pohodové, vřivé, **neohrožující prostředí, tzv. „bezpečné klima“**. Jednoduše řečeno: aby se lidé na dílně nebo děčka ve třídě mohli učit, tak se v první řadě, potřebují cítit bezpečně. Jako první potřebujeme umět vytvořit prostředí pohody a vzájemné důvěry, prostě dobrou atmosféru. To je absolutní základ. A základním pilířem pro vytvoření bezpečného klimatu a dobré atmosféry je nastavení pravidel. Opakovaně se setkávám s tím, že kantoři mluví o tom, jak by si přáli „aby měli spolu s dětmi dobré vztahy“ nebo že doufají, „že budou spolu dobře vycházet“. Ale v drtivé většině vůbec nevědí, jak to udělat. **Základovým kamenem pro dobrou atmosféru ve třídě je nastavení pravidel.** Tuto jednoduchou pravdu jsem si do morku kostí ověřil během učení na dílnách, seminářích a přednáškách za posledních devatenáct let. Bez pravidel se nehnu. Rád bych se teď tady s vámi podělil o svoje zkušenosti. Tady jsou.

- **nepoučená opice**

O těch učitelích, kteří vůbec nevědí, proč a jak jsou pravidla důležitá, se nebudeme bavit, protože to nemá cenu, jsou to prostě choboti. Pak jsou učitelé, kteří mají takzvaně „naučeno“, že jsou pravidla důležitá a že by je „měli udělat“. Ale už nevědí, **proč a jak** by je měli dělat. „Monkey see, monkey do“ prostě je to někdo naučil a oni v tom jen pokračují bez hlubšího pochopení. Je to takové to: „*No na úvod dáme pravidla, jasná věc, ale rychle, dělejte, ať už můžem jít na program.*“ Proto je udělají povrchně, v rychlosti, ať už to mají za sebou. Nebo je nastaví jen tak, aby se neřeklo. Zažil jsem spoustu amatérských pokusů o nastavení pravidel, slyšel jsem mraky zbytečných řečí při jejich nastavování. Lidé se přestávají ovládat hlavně, když se mluví o „respektu“ nebo „svobodě“, to se pak některé trubky opravdu nadšeně zapojují do debaty a nekonečně troubí do světa neuchopitelné obecnosti co je to odpovědnost a svoboda a volba ...a ... však to znáte. Nejistý lektor v tom může docela bruslit. Když dělám supervize nebo vedu svoje dílny, tak ty debaty utnu hned v počátku a ptám se: „Můžete mi někdo jednoduchou větou, říct, co je to respekt? Tak, aby tomu rozumělo osmileté dítě? A jak z toho můžeme udělat pravidlo?“ A najednou je ticho. Odpověď je jednoduchá a naučily mě ji děti v mateřské školce ve Frýdku – Místku, na konci této úvahy vám ji nabídnu.

- **hrůza ve Zlíně**

Další šílený zážitek mám ze Zlína, kde jsem dělal supervizi lektorům, kteří vedli skupinu kantorů – připravovali je na outdoorové aktivity. A nastavování pravidel se jim hned na začátku vymklo z rukou. Skončilo to po dvou a půl hodině jalových řečí tak, že se skupina shodla, že ONI pravidla nepotřebují, ale DĚČKA ve škole ano. Ale aby se neřeklo, vymysleli tyto čtyři:

- Úcta
- Respekt
- Komunikace
- Dodržovat časy

Přesně takhle napsáno, nic víc, nic méně. Nevěřil jsem vlastním očím. A kdybyste viděli, jak se u toho tvářili seriózně. Tahle hrůza je dobrá akorát tak na jednu věc: na odebrání kantorské licence. Poslal bych je kácet stromy. Snažil jsem se při zpětné vazbě lektorům říct, že to je průšvih, jak to že jste je tak nechali? Tohle přece nejsou žádná pravidla! Oni ale byli v pohodě, protože „to jsou přece pravidla skupiny, jsou jejich, oni si je vytvořili, musíme to respektovat“. Takové to přehnané rogeriánství, což považuju za další zločin, víte, co myslím... Vyvalil jsem na ně oči a udeřil: při nastavování pravidel nic takového jako volba neexistuje!! Dobrý lektor přece musí vědět, jak funguje skupina a kam ji vede. A je za to zodpovědný. Jediné, co může skupině při vytváření pravidel nabídnout je **dojem volby**. Teprve **po** nastavení pravidel mohou mít účastníci skutečnou volbu. Zírali na mě jako na diktátora a nepřítele demokracie. Což přiznávám, bylo lichotivé.

Nedal jsem se a pokračoval: udělali jste tři hrubky: první hruběna je to, že jste těm amatérům dovolili mít jiný metr na sebe a jiný na děčka. To je zlo, které vždycky rozloží skupinu, protože jedna

z klíčových zásad je, že se podle pravidel v první řadě chová učitel. Druhá hrubka je to, že jste tu vaši „chytrou“ skupinu nechali vymezit pravidla příliš obecně - místo pravidel máte akorát obecné pindy a nic za tím. A třetí hruběna: s těmito pravidly se nedá skupina vůbec řídit, chybí vám tam ty základní: svorníky, které budou držet stavbu celé hodiny ve třídě nebo na semináři. To, co jste vytvořili je prostě k ničemu. Co s tím budete dělat? Necháпали moji otázku. Přece to nastavili a pojedou dál, ne? Pánbůh s námi a zlé pryč.

- **takže ty hlavní hříchy**

Abych se tady nerozčiloval, hlavní chyby při stanovení pravidel, které při supervizích vidím, jsou tyto:

- pravidla se rychle „prolínou“ jako nutné zlo, abychom už mohli rychle dělat program tzv. „**LETCI**“
- pravidla se nastaví, ale později s nimi už nikdo nepracuje, během semináře se na ně prostě zapomene a ono to nějak jede, i když procesy učení ve skupině zdaleka neprobíhají optimálně tzv. „**ZAPOMNĚNKY**“
- přeceňují se pravomoci skupiny a idealizuje se demokracie, vedou se nesmyslné diskuse, mlátí se prázdná sláma, protože přece každý má právo říct svůj názor tzv. „**NAIVKY**“
- lektoři sami pravidla nedodržují, protože „mě se to přece netýká“ a já to mám jinak než vy, protože já jsem PAN LEKTOR nebo PAN UČITEL. NĚKDO. A vy můžete akorát tak poslouchat. tzv. „**MACHŘI**“

a pak tzv. „**NEZNÁLCI**“, kteří nevědí:

- že existuje zhruba dvanáct, třináct základních pravidel, která musí nastavit vždycky
- proč jsou pravidla důležitá
- jak se konkrétně nastavují, doslova jaká je „technologie“
- co mají dělat, aby pravidla ve skupině dál žila
- co mají dělat, když skupina pravidla nedodržuje

Jsem přesvědčený, že nastavení pravidel je základní profesionální zručnost kantora - lektora. Bez toho nemůže ve skupině dojít k rozběhnutí zdravých procesů učení. Nemáte pravidla, nemáte základy. Pravidla nastavuju při každé dílně, ať trvá tři dny nebo 45 minut. To je pak ale netvořím se skupinou, ale jednoduše je vlídně oznámím.

- **co nabízím**

Ale dost hartusení. Nabídnu vám svůj myšlenkový řetězec, který vždycky říkám studentům, když vedu svoje dílny. Aby pochopili, PROČ JSOU TA PRAVIDLA TAK DŮLEŽITÁ, SAKRA. Výchozí myšlenka je jednoduchá a opírá se o objevy evoluční psychologie: nejdůležitějším je poznatek, že naše moderní hlava hostí mysl z doby kamenné. Tam to všechno začíná a končí. Až to spolu teoreticky projdeme, tak vám nabídnu konkrétní výčet pravidel, která používám a která jsem si během svého lektorování mnohokrát ověřil. Jasně a konkrétní.

Tak nejprve ten myšlenkový řetězec:

- **prehistorický mozek**

Vycházím z toho, že náš mozek má tři části: mozkový kmen, limbický systém (starší části, které někdy označujeme jako ještěří mozky) a mozkovou kůru (mladší bráška - akademický mozek). Ty starší nás chránily svou neustálou bdělostí od všech myslitelných i nemyslitelných nebezpečí přírody. Stovky miliónů let. A také regulují příjem potravy, pití, spánek, teplotu těla, hladinu cukru v krvi, tep srdce...

- **starší rozhoduje**

Od pradávna jsme museli přežít a umět se vyhnout nebezpečí, lépe řečeno **ohrožení**. Proto je logické, že z hlediska vlivu a **vrchního velení** mají hlavní slovo ty dvě starší části mozku: mozkový kmen a limbický systém. Nejmladší část mozku nám pak slouží, řekněme, k jakémusi nadstandardu. Akademický mozek je část, kterou přemýšlíme, učíme se, nebo si jen tak pro radost vymýšlíme. Právě s touto částí mozku musíme pracovat se studenty na seminářích, aby jejich učení bylo efektivní. Je tu ale háček. Lidem je dovoleno být v nejmladší části mozku jen tehdy, pokud se cítí být v bezpečí. Pokud jim to mozkový kmen a limbický systém dovolí. A reagují na všechna skutečná či **domnělá** nebezpečí.

- **skutečná a domnělá ohrožení**

Jakmile starší části mozku vyhlásí stav pohotovosti, uzavřou obrazně řečeno všechny kohouty a cesty k nejmladšímu. Nemůžeme se přece učit, když na nás útočí mamut, když máme hlad, málo cukru v krvi, chce se nám čůrat ... A navíc ten náš hlídací systém reaguje nejen na **skutečná**, ale také na **domnělá** ohrožení. To není slovní drobnůstka, ale důležitá věc. Nereagujeme pouze na to, co nás skutečně ohrožuje, ale také na to, co si **myslíme**, že nás ohrožuje.

- **opravdu základní podmínka**

Z toho ale plyne extrémně důležitý závěr: první podmínkou pro naše základní fungování, pro jakoukoli smysluplnou činnost, je vytvoření neohrožujícího prostředí. Jednoduše řečeno – v první řadě by se člověk **neměl mít důvod bát. Nebo mít pocit, že ho něco ohrožuje**. A znovu: mozek reaguje jak na skutečná, tak na domnělá nebezpečí. Jednomu člověku se může zdát, že je všechno v pořádku, druhý se bude cítit v úplně stejné situaci v nepohodě a třetí ji bude pociťovat jako nesnesitelnou a bude „u zdi“. To může ve skupině nastat velmi rychle, stačí, když třeba lektor někoho před skupinou shodí: trefí se mu do slabého místa a nikomu to tak nemusí připadat, ale pro nešťastníka to bude tvrdý úder. Pak je ohrožený a začíná vnímat zkreseně. Bude totiž hlavně řešit jednu věc: jak uniknout ohrožení. Vykašle se nám na „komunikaci“, na „sebepoznání“. Nezájem. Panika. Jediný program je přežít. O učení nemůže být řeč.

- **čeho se lidé vlastně nejvíce bojí?**

No a teď je potřeba, abychom si řekli, co vlastně může být největším skutečným nebo domnělým ohrožením? Pro odpověď se musíme znovu vrátit k tlupě a tisícům let našeho vývoje. Po celou dobu člověka ohrožovaly zejména tři věci:

- **strach z predátorů** (aby na mě něco nezaútočilo a nesežralo mě to)
- **strach z hladu** (abych měl dostatek jídla)
- **strach z ostatních** (abych nezůstal opuštěný, izolovaný, označený za divného, sám)

První dvě ohrožení už v současné době neplatí. Predátory jsme vystříleli nebo umístili do ZOO. O hladu neví průměrný Evropan vůbec nic – ti nejstatečnější o něm možná četli. **Ten třetí strach ale zůstal**. Naše obava, jestli jsme schopni přežít v tlupě. Na první pohled to možná tak nevypadá, ale přežít s ostatními v tlupě byla stejně důležitá schopnost jako například útěk před tygrem – vždycky šlo totiž o život. A tlupy nezmizely, jen mají jiné podoby. Ta ze z africké náhorní plošiny o velikosti šedesáti až osmdesáti členů se jen proměnila v rodinu, sousedy v jedné ulici, okruh známých, ale **taky ve studenty v jedné třídě, nebo na účastníky dílny...**

- **jeden druhého...samozřejmě...**

Bojíme se jeden druhého. **Bojíme se ostatních**. Pořád ten strach s námi je. Pořád. Bojíme se, že

selžeme, že se shodíme, že neuspějeme - máme velký strach, že by nás ostatní mohli odmítnout. Je to pozůstatek našeho dlouhého vývoje, kdy pro naše žití či nežití bylo klíčové to, jak dokážeme přežít pohromadě s ostatními. Základní nutností pro přežití byla schopnost získat si a udržet dobrou pověst. K tomu také patřila dovednost neodlišovat se od ostatních a za každých okolností vysílat svému okolí zprávy, které potvrzovaly, že jsme **stejní** jako ostatní. Jinak by nás tlupa vyobcovala a my bychom nepřežili zimu.

Na dílnách se tento strach projevuje dvěma typickými obavami:

- máme strach z toho, co si o nás ostatní myslí
- máme strach z toho, co o nás řeknou ostatním

Proto můžu říct, že **vytvoření neohrožujícího prostředí** je první podmínka pro jakékoli zdravé vztahy nebo činnosti, pro práci se skupinou, se třídou. Pak může začít proces učení. Teprve když se účastník na akci nebojí a nic ho neohrožuje, může se efektivně učit. A teď si představte, že někteří lektoři - choboti prostě pravidla nepoužívají. Nebo používají pravidla, která jsou k ničemu. Ale „makají“ a „dělají zážitkovku“. Ach jo.

• **kratičké shrnutí**

Cokoli chci dělat se skupinou, musím nastavit neohrožující prostředí. To mi zajistí nastavení pravidel. Ve skupině je za vytvoření a udržení neohrožujícího prostředí zodpovědný učitel. Základním cílem je vytvořit pro práci ve třídě **pohodové, vlídné prostředí**. Jednoduše řečeno: aby se lidé na dílně mohli učit, tak se v první řadě potřebují cítit bezpečně. **NEJPRVE BEZPEČÍ A PAK AŽ INFORMACE**. Musím prostě uklidnit mozkový kmen a limbický systém, aby mně pustily do akademického mozku. A ti dva staroši nereagují jen na skutečná, ale taky na domnělá nebezpečí. No a největším nebezpečím jsou ostatní lidé. Největší strach máme z ostatních. Máme strach, že nás ostatní odmítnou a toužíme po uznání. V každodenním životě to vypadá tak, že máme strach, co si o nás druzí lidé myslí a co o nás řeknou ostatním. A základním nástrojem, jak bezpečí vytvořit, jsou pravidla. Pohoda. **Ale nejprve LIMIT A ŘÁD**.

Teď vám nabídnu výčet pravidel, která jsem si na ve třídě a na seminářích ověřil. Pravidla píšu na flip a ke každému pravidlu nakreslím IKONU/PIKTOGRAM, protože symbol je důležitý pro to, aby člověk pochopil smysl věcí. A taky mě to naučily děti v mateřské školce, protože tomu líp rozuměly ☺.

1.

když jeden mluví, ostatní naslouchají

Máme dvě uši a jednu ústa ☺. Z papíru stočím rouru a ukážu, že když jeden mluví (mám jeden konec roury u pusy) tak ten druhý naslouchá (musí ji mít u ucha). Když mluvíme oba (máme rouru oba u pusy), tak to nefunguje ☹. Komunikace je jednoboká. Při přednášce pro 200 lidí se rozdělíme na skupinu „A“ a skupinu „B“. Skupina „A“ mluví, skupina „B“ naslouchá. Já jsem skupina „A“. Při práci ve třídě s dětmi se střídáme.

piktogram: roura - trubka

2.

struktura času

Budeme pracovat v blocích po 90 minutách s 30 minutovou přestávkou. Struktura času je naše **potřeba. Potřebuju vědět, kdy věci začnou, jak dlouho budou trvat a kdy skončí. Je to potřeba**. Jako učitel držím začátky a konce časových bloků. Ale ne otrocky. Když přetáhnou, tak na to předem upozorním, ale **vždycky zachovám délku přestávky**. To znamená, že neprotahuju bloky, kdy se pracuje na úkor přestávky. Přestávka je stejně důležitá jako učební blok. Možná ještě důležitější. Jedna poznámka: UČIT PO 45 MINUTÁCH JE NESMYSL. Je TO PROTI PŘÍRODĚ. Naučte se učit v časových blocích. A ještě jedna věc: pro lektora 9:30 znamená 9:27. Sedí na místě, je v pohodě a čeká.

piktogram: schéma kulatých hodin, dohodnuté časové bloky a přestávky

3.

RESPEKT

Někdy se lidé dožadují „vzájemného respektu“ a pak neumějí říct, co to vlastně je. Takže jim pomůžu a řeknu, že to znamená, že se k druhému chovám tak, jak chci, aby se i on choval ve stejné situaci ke mně. Je to klíčové a zlaté pravidlo. Angličané mají nádherné přísloví: „Nothing above, nothing below. Just cooperation“. Volně přeloženo to znamená „ Nic a nikdo nahoře. Nic a nikdo dole. Prostě jen spolupráce.“

piktogram: *nakreslím řádek a v něm dvě postavičky na stejné úrovni a za nimi písmeno R*

4.

příchod a odchod

Máte právo kdykoli odejít a kdykoli se znovu vrátit – jen se snažte, abyste u toho nerušili ostatní. Klíčové pravidlo.

piktogram: *nakreslím dveře se šipkami dovnitř a ven*

5.

mohu odmítnout: STOPKA

Máte právo cokoli a kdykoli odmítnout a nemusíte své rozhodnutí obhajovat ani před druhými před ani sebou. Nemusíte je ani vysvětlovat. Ani před mnou ani před sebou. Když to prostě intuice nebo vnitřní hlas řekne "ne" tak ho poslechněte. A nemusíte dokonce u toho ani „blbý“ pocít. Klíčové pravidlo.

piktogram: *nakreslím značku **STOPKA** nebo slovo **NE***

6.

oslovení

Je potřeba se domluvit jak se budeme oslovovat + případně na tykání a vykání. Klíčové pro vytvoření bezpečného klimatu je používání jmen. Každé dítě by za hodinu a půl mělo slyšet nejméně jednou svoje jméno. Spíše ale dvakrát. Nechci slyšet žádné výmluvy. Amen.

piktogram: *napišu jméno a TY*

7.

jídlo a pití

Pití ano, kdykoli. Jídlo jen o přestávkách a mimo místnost.

piktogram: *láhev a k tomu úsměv, krajíc chleba, který přeškrtnu*

8.

pohodlí

Sedíme v kruhu. Každý sedí, leží nebo stojí tak, aby se mohl cítit pohodlně. Deky, polštářky, vyzuté boty, vše povoleno.

piktogram: *nakreslím 3 postavičky (jedna sedí, druhá sedí na zemi, třetí stojí)*

9.

vynášení, pravidlo 4 stěn

To, co se řekne v této místnosti, zůstane v této místnosti. Ha-ha. Nepravda, toto pravidlo se vždycky porušuje. Proč? Protože je to TAK zajímavé probírat všechno, co se dělo na skupině nebo ve třídě. A protože drby a klepy jsou dědictví z africké náhorní plošiny. Takže nastavíme jiné pravidlo a platí: když mluvím, tak jako by ten, o kom mluvím, stál vedle mě ☺. Nikdy takhle nebudu nikoho pomlout.

piktogram: *nakreslím košík a přeškrtnu ho (nevynáší se) + dvě modré postavičky, které se spolu baví, třetí v jiné barvě stojí za nimi*

10.

vypněte ty protivné mobily

Mobil je velká iluze, že někde je to lepší než tady. Mobil ničí institut odloučenosti a ruší zisk z odloučení a radost z návratu. Obojek, který dobrovolně nosíme. Hodný pejsek. Haf haf.

piktogram: *nakreslím mobil a červenou ho přeškrtnu*

11.

střešní pravidlo1: máte to ve svých rukách

Každý zodpovídá sám za sebe. Jsem zodpovědný za to, co dělám, co si myslím a co cítím. Vítěz je ten, kdo může začít, pokračovat nebo skončit podle toho, jak se rozhodne. To je podstata života. Klíčové pravidlo.

piktogram: *nakreslím dvě ruce – tlapy*

12.

já jsem tady náčelník.

Jsem zodpovědný za to, jaká je atmosféra ve skupině. Proto můžu na pravidlech ubrat nebo přidat, podle toho, jak bude potřeba. Znáám kantory, kteří si udělali z dětí Bohy a mají panickou hrůzu, aby ti chudáci malí „neměli třeba nějaké negativní pocity“. Ten, kdo řídí skupinu, je náčelník. Instrukce je jednoduchá a milión let stará: kuře jde za slepicí. Ne naopak.

piktogram: *nakreslím z profilu indiána s členkou s orlími pery*

13.

ALFA OMEGA VŠEHO: vnitřní hlas = slušnost a poctivost

Všechna pravidla budou k ničemu, pokud nebudeme slušní a pokud se nebudeme řídit tzv. bazální poctivostí. Co tím myslím? Věřím tomu, že každý zdravý člověk má vnitřní hlas a ten mu jasně říká, jak věci opravdu jsou: ví, co je správné a co je špatné. Ví co je pravda a co lež. Toto je naprostý základ. Pokud nebude fungovat u vnitřní poctivost a při pohledu na sebe a na druhé, tak se nám celá pravidla zhroutí jako domeček z karet. Pokud náčelník nebude slušný, skupina se rozloží. Pokud se nebude kritické množství lidí ve skupině chovat slušně, vnitřní mechanismy skupiny se naruší. Slušní budou doplácet na chování parazitů, lenochů, hrubiánů a vyčůranků.

piktogram: *nakreslím červenou pronikavou tečku doprostřed archu papíru s pravidly*

A ještě čtyři pravidla, která se na dílnách objevují, ale já je považuji jen za doplňující k pravidlu o vzájemném Respektu:

13.

mohu se ptát

Máte právo se na cokoli a kdykoli zeptat.

piktogram: *nakreslím otazník a k tomu smajlíka*

14.

mohu mít názor

Máte právo říct, co si myslíte a máte právo za to nebyt vysmíváni. Něco takového jako absolutní pravda neexistuje. Obvykle máme každý svoji verzi příběhu. Je dobré mít možnost svou verzi říct ostatním.

piktogram: *smajlík ☺*

15.

zpětná vazba

Můžete požádat o zpětnou vazbu a také ji poskytnout.

piktogram: *šipky v kruhu*

16.

pochopení stačí

Nemusíte s každým vždy souhlasit. Snažte se druhé lidi „jen“ pochopit. To stačí.

piktogram: *☺ ☺*

Pomocná otázka:

U nastavování pravidel pomůže říct: jak to vypadá, když by vám někdo neprojevoval respekt?

Co podporuje a doslova vyživuje schopnost dodržovat pravidla:

1. já taky a to v první řadě prosím

základní podmínka je, že se sám jako učitel podle nastavených pravidel sám chovám – dávám příklad, absolutní zvěrstvo, které vám rozloží skupinu je to, když něco jiného říkám a vyžaduju po skupině a něco jiného dělám... to je jed, který děti stejně jako dospělé spolehlivě otráví

2. vlídná neústupnost

vlídně ale neústupně vyžaduju dodržování pravidel, klasický faul je například to, když se lidé ve dvojici baví, když někdo jiný skupině něco důležitého říká... poprosím, aby ten, kdo mluví, přestal, počkám si, pracuju s tichem, v klidu a v pohodě... až dva baviči zjistí, že se čeká, až přestanou...pokývnu směrem k nim hlavou, usměju se a požádám pohledem, aby to nedělali... pak vyzvu nešťastníka, kterého jsem přerušil, aby pokračoval...funguje to skvěle

3. ocenění: díky

ocením, když se lidé na dílně podle pravidel chovají, když je dodržují ... na začátku bloku řeknu konkrétně, že jsem rád, že když jeden mluvil, ostatní opravdu naslouchali, že ohleduplně přicházeli a odcházeli

REVIZE:

Na začátku druhého dne dělám REVIZI pravidel: projdu pravidla jedno pravidlo po druhém a zeptám se, jestli to funguje, jestli pravidla opravdu dodržujeme. Respektují vás ostatní? Nepřerušoval někdo? Můžete se prát, když vás něco zajímá? Máte dostatek komfortu?

- **sankce a tresty za nedodržování pravidel:**

pokud:

- 1) nastavíte pravidla
- 2) nabídnete užitečný, ano prosím UŽITEČNÝ obsah
- 3) a dáte jako učitel osobní maximum...

... tak se skupina rozjede a začne fungovat. Tresty nebudou vůbec potřeba. Amen.

- **jak nastavovat pravidla:**

hnízdo (lektor pracuje s celou skupinou)

Po teoretickém vysvětlení evoluce, ještěřích mozků a strachu z ostatních si sednu k čistému flipu a řeknu: tak co, jaká pravidla si tady společně vytvoříme? Je to vaše dílna, co musíme udělat, abyste se mohli cítit bezpečně? Co k tomu budeme potřebovat? Tak řekněte... a rozběhne se diskuse, která po půlhodině skončí u všech skupin velmi podobně: dvanácti základními pravidly. Už to tak opravdu dělám devatenáct let a vždycky to skončí stejně.

- **a proč vlastně děláme pravidla, když máme školní řád?**

Protože ho nikdo nezná, je dlouhý a nesrozumitelný, je to nechutná formalita. Školní řád je oficiální blábol, který si vymysleli dospělí a o kterém říkají, že by se měl dodržovat a tak nějak naivně, ze setrvačnosti a nezodpovědně počítají s tím, že má nějaký význam a smysl.

Třídní pravidla upravují vztahy ve třídě a to školní řád nemůže. Školní řád je právní norma a měli bychom ho dodržovat, ale pokud s ním učitel lidsky nepracuje a neprobere ho s dětmi, tak je k ničemu. Nepomáhá, naopak učí děcka pokrytectví a formalismu: sice to tady visí, všichni se na to odvolávají, ale taky všichni víme, že je to k ničemu. Proto jsou vlastní pravidla pro skupinu/třídu strašně důležitá. Školní řád nikdo nezná, tak je hloupost tvářit se, že je to jinak. Děcka potřebují vědět, jak věci opravdu jsou. Pravdu ☺. Navíc: na „našich“ pravidlech se podílejí i děcka. Fakt si to můžou vytvořit samy, můžou si vzájemné vztahy dotvořit. A pod vedením kantora – profesionála a u toho mají zdravý dojem volby.

- **úskalí a skály**

pravidla se mohou reálně obrátit proti vám – učitelům:

- když se podle nich nebudete sami chovat
- když neoceníte, že se děti podle toho chovají
- když je budou hanit a zlehčovat ostatní učitelé (to jste dělali s třídním, jo?)
- když se pravidla nerevidují, když jsou pravidla jen „pro prach, ozdobu a pro pana ředitele“

- **musím ještě napsat jeden odstavec o šikaně**

Šikana je onemocnění vztahů. Je to civilizační mor, který paralyzuje atmosféru ve školách. Základní obrana proti šikaně je nastavení pravidel, k tomu přidáte zajímavý, to znamená **užitečný** obsah vyučování. Základní pravidlo šikany zní: nemlčet, bránit se. První ochranný filtr proti šikaně je otevřenost: nechat děcka mluvit a nechat je ty věci pojmenovat - zdravá skupina si s tím pak poradí sama. Problém je v tom, že je ve škole málo učitelů profesionálů a opravdových osobností a že místo užitečných informací učíme mnohdy jenom formality a v reálném životě nepoužitelné žblafy. Pak se děcka ve škole nudí a **nuda je vstupenka do patologie**. V malých školách se šikana buď skoro vůbec nevyskytuje, nebo je hned vidět. Šikana se děje hlavně v těch obrovských anonymních městských školách, které spíše připomínají chov slepic v průmyslových halách než prostředí pro učení. **Ten systém, který jsme vytvořili je totiž nemocný a sám o sobě je zdrojem šikany.**

- **zlaté věty:**

1. nejprve nastavujeme bezpečné klima a pak až nabízíme informace
2. děcka zajímá v první řadě to, jaký je učitel jako člověk a teprve potom jaký je odborník
3. pro učitele platí: jestli chci učit Pepička biologii, musím nejprve rozumět Pepičkovi
4. nastavení pravidel je základní profesionální zručnost učitele a lektora
5. když nevytvoříte pravidla vy, pak je vytvoří někdo jiný - ale to už tu skupinu nebudete řídit
6. vytvoření bezpečného klimatu otvírá prostor pro zdravé procesy učení
7. jednoduše řečeno: všechny podněty, možnosti a příležitosti včetně lásky jsou k ničemu, když nefungují pravidla: přiměřená, přirozená a důsledně vyžadovaná a důsledně plněná všemi členy skupiny
8. pravidlo je jen to, co platí pro všechny členy smečky
9. při dodržování pravidel jsme důslední: klíč k úspěchu je vlídná neústupnost
10. ...ale když je potřeba, jako koření použijeme razanci a láskyplnou hrubost ☺

- **a co ještě napomáhá neohrožujícímu prostředí ve skupině**

- když jsem jako učitel spolehlivý – když držím svoje slovo a skupina se na mě může spolehnout
- moje celková čitelnost – skupina ví, co ode mě může očekávat
- moje lidskost: jsem bazálně poctivý a proto zajímavý jako člověk
- moje odbornost: rozumím svému oboru
- moje osobní maximum a vnitřní horoucnost
- ustálené vlídné rituály
- když děcka vidí můj skutečný zájem o to, co dělají, o čem přemýšlejí, co cítí - obvykle pak mají pocit „můžu mluvit, ostatní to zajímá“
- **a taky když je ve třídě prostě veselo a sranda**

Pár pravidel, o kterých víme, že fungují v mateřské školce:

- A) pravidla pro vztahy: aby nám spolu bylo dobře
- B) pravidla pro organizaci: aby nám věci fungovaly.

A) pravidla pro vztahy

Sluníčko je lepší než mrak

Můžete být jako sluníčka, ale někdy můžete být jako mrak. Ale sluníčko je lepší.

Pravidlo, kterým dětem ukazujeme, že když jsme v pohodě a jsme spíše optimističtí, tak se nám bude lépe žít.

Respekt

Nedělej druhému, co nechceš, aby dělal on tobě

Co nám pravidlo přinese: základní opěrný pilíř pro zdravé vztahy

Když jeden mluví, ostatní naslouchají

Když budeme mluvit všichni najednou, tak se nedomluvíme

Co pravidlo nám přinese: fantastickou atmosféru při ranním kruhu

Nejprve sami

Pokud máte konflikt, snažte si ho vyřešit samo mezi sebou. Za učitelkou přijdte, až když si sami nevíte rady

Co pravidlo nám přinese: omezí žalování

Já jsem tady Náčelnice

Nejvyšší autoritou ve třídě není dítě, ale učitelka. Všichni známe třídy, kdy všechno určovala protivná učitelka, kolem které se všechno točilo, která v podstatě neměla ráda děti, a cokoli dělaly, tak jí vadilo. Nejlepší z celého dne byla chvíle u kávy, nebo když haranti spali a dali už konečně na chvílku klid.

Teď zase známe třídy, kdy se hodná paní učitelka uštvaná k smrti snaží vyhovět všem přáním dětí, ještě dříve než vůbec vzniknou. Dítě je klient! A rodiče jsou klienti!! Hlavě mu nic nezakazovat, aby z toho dítě nemělo trauma. Donekonečna všechno vysvětlovat. Zdůvodňovat. To je druhý extrém. Dobrá učitelka je hodná a laskavá, ale opírá se pravidla, která nastavují ve třídě řád, o který se mohou děti opřít. A tady platí: ten, kdo má poslední slovo, kdo může trošku přidat nebo ubrat... je učitelka. Hotovo dvacet. A ještě jedna věc: učitelka se může mylit a může udělat chybu. Proč? Protože tak to v životě prostě je. Život je pestrobarevný.

B) pravidla pro organizaci: aby nám věci fungovaly.

Tichá činnost

Spinkání: když děti nechtějí spát, nabídneme jim tzv. „**tichou činnost**“ a pak platí pravidlo: můžeš být vidět, nesmím tě slyšet“.

Co nám pravidlo to přinese: na děti není tlak „musím spát, musím spát“, ale mohou si vybrat. Naučí se odpovědnosti a zažijete s nimi opravdu pohodovou a klidnou činnost, kdy se samy zabaví, aniž bychom je drtili zákazy, přesto musí projevovat disciplínu a respektovat nastavený řád.

Hlídejte si mě

Když někam s dětmi jdeme, platí pravidlo: „**musíte si mě hlídat, já jsem jedna a vás je hodně.**“

Co nám pravidlo to přinese: úlevy ve smyslu, že všechno leží na učitelce a děti se tak nějak samy jako polo-spící automaty nebo neřízené střely pohybují prostorem a 100% spoléhají na to, že všechno přeče zařídí učitelka, že má všechno na starosti ona. Je dobré, aby dítě pochopilo, že si musí samo dávat pozor, aby se neztratilo učitelce. Blíží se cesta a přechod některé děti jdou jak balíci, protože

jsou zvyklé, že učitelka nebo máma za ně dává pozor, aby nevstoupily na cestu. To je špatně: i dítě samo si musí dávat pozor na přechod.

Mobily zůstávají doma

Absolutně nepřipustíme, aby děti nosily do školky mobily a tablety nebo aby si je dokonce braly do třídy. Dítě do pěti let ke svému životu nepotřebuje ani mobil ani tablet. A do tří let platí absolutní zákaz. Pokud dovolíme dítěti tyto technické hračky do tří let, měli bychom rozhodně vědět, že mu poškodíme mozek.

Co nám pravidlo to přinese: prevence před závislostmi

S plnou pusou se nemluví

Ne že u jídla se nemluví. U JÍDLA SE MLUVÍ. A mluvíme hodně, zvesela a rádi. Ale nikdy ne s plnou pusou. A netrapte se tím, že máme v pravidle „Nemluví“. Přeskolené učitelky mají hrůzu používat slovo ne. Slovo ne patří do života stejně jako ano. Jen se to s ním nesmí přehánět a svět by neměl být přesycen příkazy a zákazy. Jde zase o mozek a jeho fungování, NE přitahuje více energie než ano. Takže používáme, ale jako koření: Opatrně a s rozvahou.

Co nám pravidlo to přinese: pohodu při jídle a omezení počtu případů kuckajících dětí

Klíčová věc

Klíčové pro zdravé fungování v mateřské škole je spolupráce s rodiči. A naprosto klíčový princip zní: mluvíte s rodiči o pravidlech, které fungují ve vaší škole PŘED TÍM, NEŽ PŘIJMETE DÍTĚ DO ŠKOLKY a vyžadujte jejich souhlas s těmito pravidly. A před začátkem školního roku.

V dnešní době existuje spousta mýtů o tom, že „rodiče jsou klienti a musíme jim maximálně vycházet vstříc“. Nebo dokonce, že „děti jsou klienti a musíme jim maximálně vycházet vstříc“. Jsou to absolutní nesmysly, které vás přivedou do pekel. Je to pokřivené vnímání původně dobře míněné snahy o profesionální přístup. Nešťastný rodič, neinformovaný rodič nebo dokonce hloupý rodič (tzv. chobot) s vámi bude chtít manipulovat, bude si vymýšlet a bude svoje výchovné neúspěchy přenášet na vás. Choboti nevědí, co chtějí, ale o to více vám budou mít snahu určovat, co máte nebo nemáte dělat. Někteří budou asertivní, jiní budou agresivní. Učitelka a ředitelka školky jsou odbornice a nastavují ve škole řád a limit. Respektování řádu a limitu je naprosto klíčovým principem pro zdravé fungování mateřské školy. Náš mozek potřebuje pravidla a řád. Potřebuje vědět, co a jak platí. Když nebudete řídit skupinu, bude ji řídit někdo jiný. Ten základní opěrný bod je učitelka. Teprve když nastavíte řád, můžete dát svobodu a možnost výběru.